

Bērnu valodu prasme un latviešu valodas zudums/zuduma intensitāte jaunajās mītnes zemēs

Inta Mieriņa, Dr. sc. soc.

„Latvijas emigrantu kopienas” zinātniskā vadītāja

Latvijas Universitātes Filozofijas un Socioloģijas Institūts

2016

„Latvijas emigrantu kopienas” aptauja sniedz pirmo uz ieskatu ārpus Latvijas dzīvojošo valodu prasmēs, īpašu uzmanību pievēršot tam, kā jaunajā mītnes zemē iejūtas diasporas bērni, kādas ir un kā mainās viņu valodu zināšanas (sk. Kļave & Šūpule 2016). Par valodu prasmēm un lietojumu Latvijas emigrantu kopienās ir būtiski runāt tādēļ, ka nepietiekamas vai zaudētas latviešu valodas prasmes var kļūt par nozīmīgu šķērslī atgriezties Latvijā, mazinot iespējas darba tirgū remigrantiem un viņu dzīvesbiedriem, ka arī apgrūtinot iekļaušanos skolu sistēmā viņu bērniem¹.

Kopumā aptaujā piedalījušies 14 068 ārpus Latvijas dzīvojošie latvieši un Latvijas valstspiederīgie. Respondentu skaits, kas atbildēja uz jautājumu bloku par bērniem, ir 2477, taču daži jautājumi (iemesls, kādēļ bērns neapmeklē latviešu skolu vai diasporas nometnes, kā arī tas, cik svarīgi vecākiem ir, lai bērns zinātu latviešu valodu) aptuveni trešdaļai respondentu, kas izvēlējās aizpildīt īsāko anketas versiju, netika uzdots (sk. metodoloģijas aprakstu Mieriņa & Koroļeva 2015). Atsevišķi jautājumi par bērniem (bērnu valodu zināšanām, laika pavadīšanu Latvijā pēdējā gada laikā un sazināšanos ar ģimeni un draugiem Latvijā) tika uzdoti par katru bērnu 3–17 gadus veco bērnu

---

¹ Kā liecina pētījums, gandrīz puse (46%) ārzemēs dzīvojošo ģimeņu, kurās aug bērni, kā ļoti svarīgu apstākli, kas attur atgriezties Latvijā, minējuši bažas par to, vai bērns saņems nepieciešamo atbalstu (valodas vai citā ziņā), iekļaujoties Latvijas izglītības sistēmā, turklāt vēl 23% tas ir diezgan svarīgs apstāklis. Tāpat aptauja parāda, ka tie, kuri plāno atgriezties Latvijā, nozīmīgi biežāk iesaista savus bērnus latviešu nedēļas nogales skolās un veic citus priekšdarbus bērna latviešu valodas saglabāšanai vai uzlabošanai.

atsevišķi. Kopumā respondenti raksturojuši aptuveni 2000 ārzemēs dzīvojošo bērnu (t.sk. vairāk nekā 1800 latviešu bērnu) latviešu valodas zināšanas. Analīzes gaitā izmantoti uz ārējiem statistikas avotiem (Eurostat, OECD, LR Statistikas Pārvalde u.c.) balstīti statistiskie svāri (*wt_dia_imp*), kas ļauj vispārināt rezultātus un Latvijas diasporas pārstāvjiem kopumā (sk. Goldmanis 2015; Mieriņa & Koroļeva 2015).² Turpmākajā analizē apkopotu aptaujā iegūtie dati.

Ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu un Latvijas valstspiederīgo (turpmāk – Latvijas diaspora) valodu zināšanas atšķiras dažādās tautību grupās (1. tabula). **No tiem 15 vai vairāk gadus vecajiem respondentiem, kuri sevi identificē kā latviešus, šobrīd 80% brīvi pārvalda latviešu valodu.** Salīdzinoši vājākas, saprotams, ir „vecās diasporas” jeb trimdas latviešu un to pēcteču latviešu valodas zināšanas, ņemot vērā, ka runa bieži vien ir par otrās vai pat trešās paaudzes latviešiem: 25% ir vājas, ļoti vājas vai nekādas latviešu valodas zināšanas, bet tikai 44% latviešu valodu pārvalda brīvi.³ Vēl vājākas ir citu tautību pārstāvju, kas aizbraukuši no Latvijas, latviešu valodas zināšanas: tikai 20% brīvi pārvalda latviešu valodu. Tas liecina, ka īpaši tiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā, latviešu valodas zināšanas ar laiku sāk aizmirsties. **Valodas grūtības kā šķērslis atgriezties Latvijā minējuši 12% Latvijas diasporas pārstāvju, t.sk. 8% no tiem, kuri sevi uzskata par latviešiem.**

Jaunās mītnes zemes valodas zināšanas, turpretī, latviešiem un citu tautību pārstāvjiem, kuri izbraukuši no Latvijas, ir līdzīgas – aptuveni puse šo valodu pārvalda brīvi un vēl ceturtdaļa – labi. 15% ir viduvējas mītnes zemes valodu zināšanas, bet tikai 7,5% – vājas vai nekādas mītnes zemes valodas zināšanas. Šie dati liecina, ka **kopumā latvieši un Latvijas valstspiederīgie jaunajā mītnes zemes valodas vidē ir iejutušies ļoti labi.**

Daudzi no emigrējušajiem latviešiem un Latvijas valstspiederīgajiem ir apprecējušies vai dzīvo kopā ar partneri, kura dzimtā valoda nav latviešu valoda. Respondentu atbildes liecina, ka gandrīz puse (49%) latviešu sieviešu, kuras *ārzemēs dzīvo kopā ar dzīvesbiedru*⁴, šis dzīvesbiedrs nav ne latvietis, ne arī krievs, bet ir kādas citas tautības – visbiežāk jaunās mītnes zemes pilsonis, taču nereti arī kādas citas emigrantu kopienas pārstāvis (vai pārstāve). Tikai 45% latviešu sieviešu arī dzīvesbiedrs, ar kuru dzīvo kopā ārzemēs, ir latvietis (1. attēls). Latviešu vīriešiem laulības vai

---

² Iepriekš minētajiem jautājumiem par bērniem – bērnu valodu zināšanām, laika pavadīšanu Latvijā pēdējā gada laikā un sazināšanos ar ģimeni un draugiem Latvijā – aprēķināti atsevišķi statistiskie svāri. Balstoties uz pieejamiem tehniskiem anketas datiem (anketas aizpildi no vienas IP adreses, atbilžu līdzību), esam centušies izslēgt gadījumus, kad aptaujā piedalījās un atbildi par konkrēto bērnu sniedza abi vecāki, lai novērstu atbilžu dublēšanos. Tomēr pilnībā pārliecināti, ka izslēgti visi šādi gadījumi mēs nevaram būt. Ņemot vērā, ka šī problēma attiecas uz ģimenēm, kur abi vecāki ir no Latvijas, iespējams, ka dati uzrāda nedaudz labākas bērnu latviešu valodas zināšanas nekā tās Latvijas diasporā ir patiesībā. Ņemot vērā visus iespējamus ar izlasi saistītos apsvērumus, pilnīgi droši var teikt, ka aptaujas dati noteikti neuzrāda sliktāku situāciju nekā tā ir patiesībā.

³ Šeit svarīgi ņemt vērā, ka runa ir tikai par tiem vecās diasporas pārstāvjiem, kuri sevi joprojām identificē ar Latviju un latviešiem. Tie, kuri sevi par latviešiem neuzskata, aptaujā nepiedalījās, tātad viņu viedokļi un valodu zināšanas šeit nav atspoguļotas.

⁴ Ja ņem vērā, ka jautājums attiecas tikai uz dzīvesbiedra, ar kuru šobrīd *dzīvo kopā* ārzemēs, tautību. Daļai dzīvesbiedrs (visbiežāk latviešu tautības) ir palicis Latvijā.

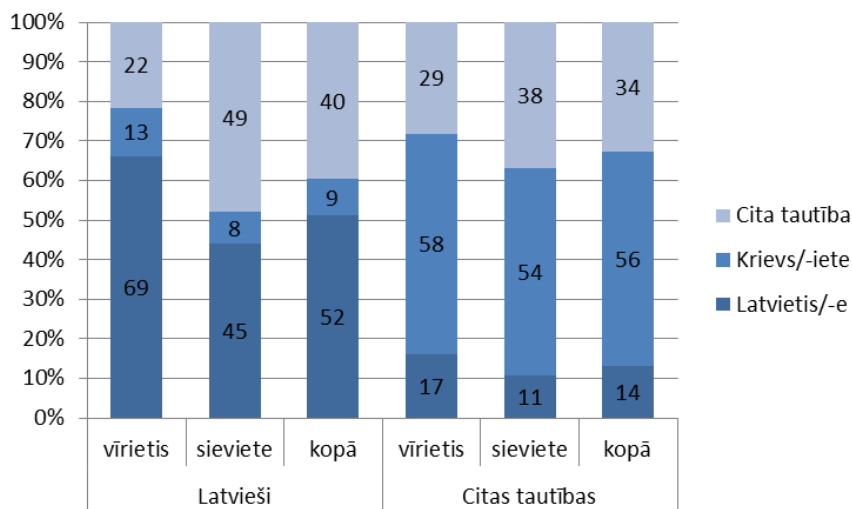
kopdzīve ar citu tautību pārstāvjiem ir mazāk raksturīga – 69% dzīvesbiedre ārzemēs ir latvieti. Tādējādi aptaujas dati skaidri apliecina, ka **starpetniskās laulības Latvijas emigrantu vidū ir ļoti izplatītas**. Ņemot vērā, ka ar dzīvesbiedru ārzemēs dzīvo aptuveni puse (54%) aptaujāto, t.sk. 49% vīriešu un 60% sieviešu, var secināt, ka kopumā vismaz 20% Latvijas diasporas pārstāvju dzīvesbiedrs nav ne latviešu ne krievu tautības. Situācijā, ja ģimene izlemtu pārcelties uz Latviju, latviešu valoda būtu jāapgūst arī remigranta dzīvesbiedram vai dzīvesbiedrei. Tas nozīmē, ka svarīgi, lai Latvijā arī angļu valodā runājošiem pieaugušajiem būtu pieejamas intensīvi un atraktīvi latviešu valodas apmācību kursi.

1.tabula. Valodu zināšanas šobrīd (%)

		Visi	Latvieši	Citi
Latviešu valodas zināšanas	Ļoti vājas vai nekādas	4,5	1,3	10,7
	Vājas	10,7	3,5	22,8
	Viduvējas	10,8	4,4	24,3
	Labas	14,7	10,7	21,7
	Ļoti labas vai pārvaldu brīvi (t.sk. dzimtā valoda)	59,4	80,2	20,4
Krievu valodas zināšanas	Ļoti vājas vai nekādas	7,0	11,1	0,7
	Vājas	6,4	10,5	0,2
	Viduvējas	10,1	15,1	1,9
	Labas	17,7	24,6	6,3
	Ļoti labas vai pārvaldu brīvi	58,8	38,8	91,0
Angļu (t.sk. valstīs, kur šī ir oficiālā valoda) valodas zināšanas	Ļoti vājas vai nekādas	3,9	3,1	5,8
	Vājas	7,2	6,6	8,3
	Viduvējas	15,2	13,3	19,4
	Labas	27,1	26,2	28,4
	Ļoti labas vai pārvaldu brīvi	46,7	50,7	38,1
Valsts, kurā šobrīd dzīvo, valodas zināšanas	Ļoti vājas vai nekādas	2,3	2,0	2,8
	Vājas	5,2	5,2	5,6
	Viduvējas	14,6	13,3	18,0
	Labas	24,5	24,9	23,2
	Ļoti labas vai pārvaldu brīvi	53,4	54,7	50,3

Bāze: visi

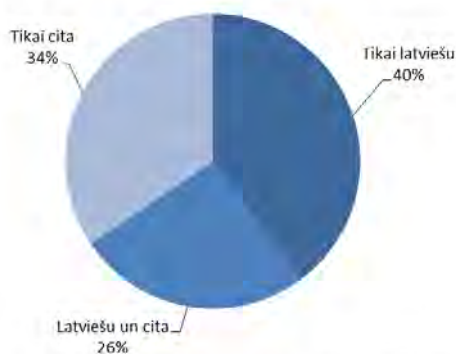
1. attēls. Latvijas emigrantu dzīvesbiedru tautība (%)

Bāze: tie, kuri ārzemēs dzīvo kopā ar savu dzīvesbiedru

Valodu prasmes saglabāšanas kontekstā ir būtiski, kādā valodā ģimenes locekļi runā mājās. Aptauja sniegtās atbildes liecina, ka tikai 40% no tiem, kuri pirms aizbraukšanas no Latvijas ģimenē runāja latviešu valodā (un šobrīd nedzīvo vieni), šobrīd ģimenē runā vienīgi latviešu valodā. **Trešdaļa (34%) ģimeņu ir pilnībā atteikušās no latviešu valodas lietošanas ģimenē, turpretī katrā ceturtajā (26%) šādā ģimenē runā gan latviešu, gan kādā citā valodā**⁵.

2. attēls. Sarunvaloda ģimenē šobrīd tiem, kas pirms aizbraukšanas ģimenē runāja latviski (%)

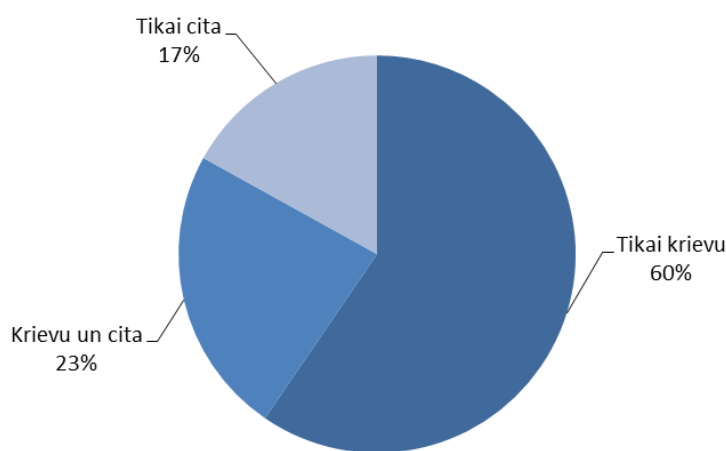

Bāze: Pirms aizbraukšanas no Latvijas (1991g.vai vēlāk) ģimenē runāja latviešu valodā un šobrīd nedzīvo vieni

⁵ Interesanti, ka valodu lietojums „vecās” un „jaunās” diasporas ģimenēs būtiski neatšķiras. Šeit gan jāņem vērā, ka aptaujā piedalījās tikai tie vecās diasporas pārstāvji, kuri vēl sevi uzskata par latviešiem, tādējādi nav ņemti vērā tie, kuri jau pilnībā asimilējušies jaunajā mītnes zemē.

Salīdzinājumam, **krievu valodas zudums diasporā noris daudz lēnāk**. No tiem, kuri pirms aizbraukšanas ģimenē runāja krievu valodā, šobrīd lielākā daļa (60%) ģimenē joprojām runā tikai krieviski, 23% – krievu un citā valodā, bet tikai 17% no krievu valodas lietošanas ģimenē atteikušies pilnībā (3. attēls). Iemesli šādai atšķirībai iespējami vairāki, tostarp tas, ka krievu tautības pārstāvji biežāk apmeklē (krievu) baznīcu, un tas, ka ārzemēs plašsaziņas līdzekļi krievu valodā ir pieejami daudz brīvāk nekā latviešu valodā⁶, turklāt krievvalodīgo kopiena ir lielāka, paverot plašākas iespējas komunicēt šajā valodā.

3. attēls. Sarunvaloda ģimenē tiem, kas pirms aizbraukšanas ģimenē runāja krieviski (%)

Bāze: pirms aizbraukšanas no Latvijas (1991.g.vai vēlāk) ģimenē runāja krievu valodā, un šobrīd nedzīvo vieni

Ārzemēs dzīvojošie latviešu bērni 3–17 gadu vecumā ievērojami labāk pārvalda mītnes zemes valodu nekā latviešu valodu (2.tabula). Mītnes zemes valodu ļoti labi vai brīvi pārvalda 59% bērnu, un vēl 23% ir labas šīs valodas zināšanas; latviešu valodu turpretī ļoti labi vai brīvi pārvalda tikai 27% latviešu bērnu, bet 21% ir labas latviešu valodu zināšanas. **Vairāk nekā pusei latviešu bērnu ir viduvējas, vājas vai pat nekādas latviešu valodas zināšanas**, t.sk. pusei jaunās diasporas pārstāvju – latviešu bērnu. Īpaši vājas latviešu valodas zināšanas ir tiem bērniem, kas aug etniski jauktās ģimenēs, īpaši tajās, kurās tēvs ir latvietis. Tas liecina, ka ģimenes vidē māte bieži ir tā, kas uztur valodu, turpretī tēvs parasti šo lomu neuzņemas. Kopumā latviešu valodas retais lietojums ģimenē un fakts, ka komunikācija ārpus ģimenes pamatā nenotiek latviešu, bet gan jaunās mītnes zemes valodā, ievērojami mazina iespēju, ka bērns saglabās spēju labi saprast latviešu valodu.

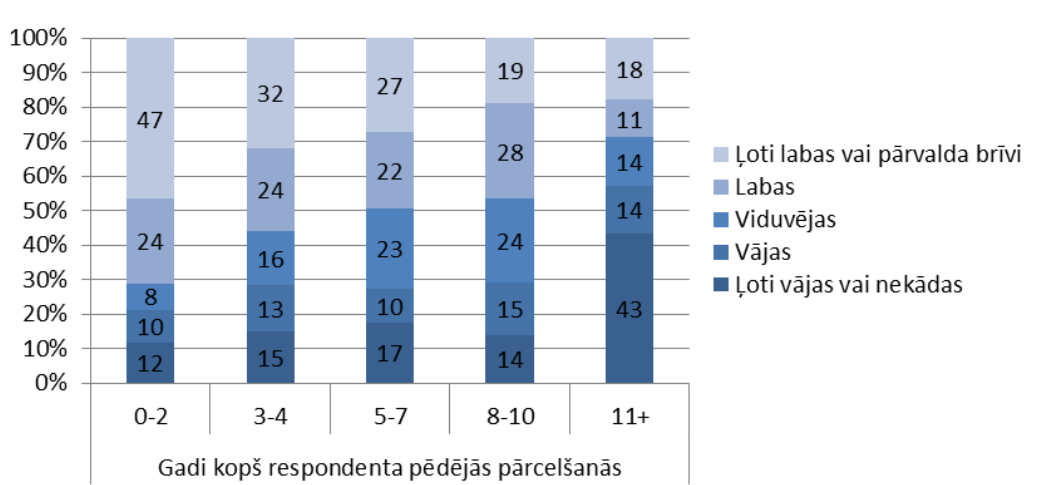
⁶ Aptauija apliecina, ka 94% krievu izmanto plašsaziņas līdzekļus krievu valodā, bet tikai 74% latviešu – plašsaziņas līdzekļus latviešu valodā.

2. tabula. Latviešu bērnu 3–17 gadu vecumā valodu zināšanas (%)

	Ļoti vājas vai nekādas	Vājas	Viduvējas	Labas	Ļoti labas vai pārvalda brīvi
Latviešu valoda	22	12	17	21	27
Krievu valoda	62	12	9	10	9
Mītnes zemes valoda	5	6	8	23	59
Latviešu valoda, „Vecā diaspora”	36	12	18	19	15
Latviešu valoda, „Jaunā diaspora”	21	12	17	22	28
Latviešu valoda, etniski jauktās ģimenes	52	17	11	10	11
Latviešu valoda, latviešu ģimenes	5	8	17	33	38

Jo ilgāku laiku ģimene pavada ārpus Latvijas, jo vājākas kļūst latviešu bērnu latviešu valodas prasmes. To, kā **bērnu valodu zināšanas mazinās ar katru ārzemēs pavadītu gadu**, ilustrē 4. attēls. Tie, kas aizbraukuši kā bērni, valodu aizmirst, kamēr tiem, kuri jau piedzimst ārzemēs apgūt latviešu valodu ir īpašs izaicinājums.

4. attēls. Latviešu bērnu 3–17 g.v. valodu zināšanas atkarībā no pārcelšanās gada (%)

No valodu apguves un saglabāšanas viedokļa būtisks ne vien ārzemēs pavadītais laiks, bet arī vecums, kad bērns aizbrauca no savas izcelsmes valsts. Bērniem, kas dzimuši ārpus Latvijas, latviešu valodas zināšanas ir ievērojami vājākas nekā tiem, kuri kaut vai neilgu laiku pirms aizbraukšanas uzturējās Latvijā (3. tabula). Papildus, bērnu latviešu valodas zināšanas būtiski pasliktinās ar vecumu, kļūstot neatkarīgākiem no vecākiem. Bērniem, kas dzimuši latviešu ģimenēs ārpus Latvijas, un kuriem šobrīd ir 10 vai vairāk gadu, ir grūtības sazināties latviešu valodā.

Kopumā datos vērojama sakarība, ka **jo vēlākā vecumā bērns aizbrauc no Latvijas, jo labākas ir bērna latviešu valodas zināšanas un jo lielāka iespēja, ka tās netiks**

zaudētas. Piemēram, 3–5 gadu vecumā izbraukušo bērnu valodu zināšanas ar laiku pasliktinās, turpretī bērniem, kas Latviju atstājuši sešu vai vairāk gadu vecumā, kad viņu valodu zināšanas jau spēcīgāk nostiprinājušās, latviešu valodas prasmju ievērojams kritums vairs nav vērojams. Dati arī liecina, ka uzsākot skolas gaitas, valodas zudums paliek straujāks.

3. tabula. *Bērnu, kuru ģimenē Latvijā runāja latviski, pašreizējās latviešu valodas prasmes atkarībā no vecuma (skalā no 1 līdz 5)*

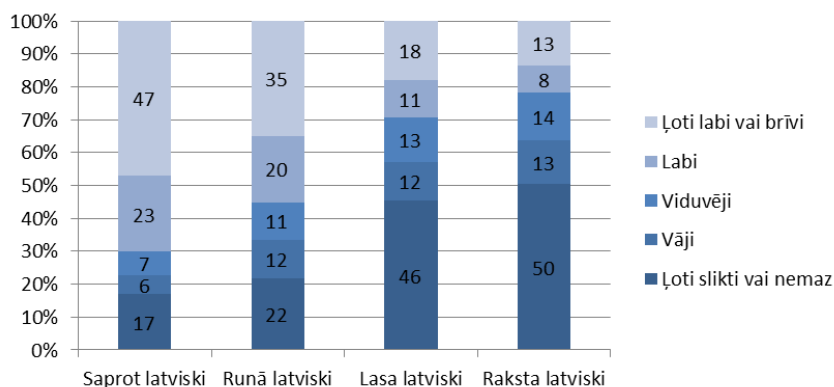
<i>Bērna vecums uz ģimenes (respondenta) pārceļšanās uz pašreizējo mītnes zemi brīdi</i>	<i>Bērna pašreizējais vecums</i>			
	<i>3–5 g.v.</i>	<i>6–9 g.v.</i>	<i>10–12 g.v.</i>	<i>13–17 g.v.</i>
Bērns dzimis ārzemēs	3,0	3,0	2,5	2,2
0–2 gadi	3,6	3,2	3,4	3,7*
3–5 gadi	4,2	3,7	3,2	3,5
6–9 gadi		4,0	4,0	4,1
10+			4,8	4,5
Visi	3,3	3,3	3,7	3,7

Bāze: Pirms pārceļšanās no Latvijas ģimenē runāja latviešu valodā.

Piezīme: 13–17 g.v., kas izbraukuši 0–2 gadu vecumā ir mazs novērojumu skaits (22), tādēļ vērtējums varētu būt mazāk precīzs.

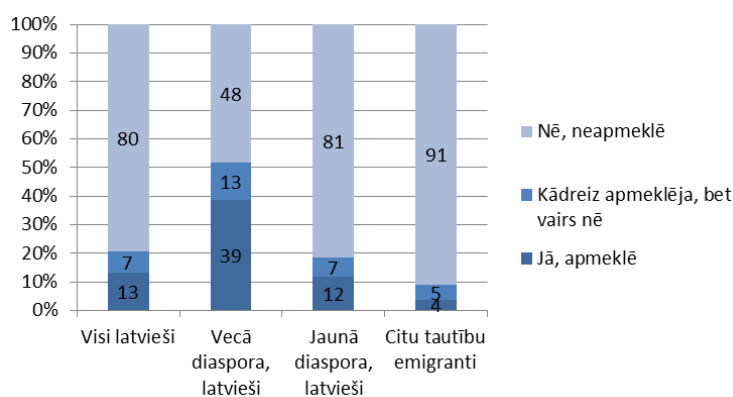
Pēc respondentu – bērnu vecāku un ģimenes locekļu, kuri sevi uzskata par latviešiem – vērtējuma, 70% ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu bērnu 3–17 gadu vecumā spēj labi vai ļoti labi saprast latviešu valodu, 55% labi runā latviski, taču daudz grūtāk latviešu bērniem padodas rakstīšana latviešu valodā. Labi latviski lasa 29% un raksta 21%, turpretī **aptuveni puse ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu bērnu 3–17 gadu vecumā vispār nelasa un neraksta latviski. Zīmīgi, ka trešdaļa latviešu bērnu ārpus Latvijas nebūtu spējīgi sazināties latviski: viņu latviešu sarunu valodas prasmes ir vājas, ļoti vājas vai nekādas.**

5. attēls. Latviešu bērnu 3–17.g.v. latviešu valodas prasmes (%)

Ir dažādi veidi, kā bērns var uzlabot savas valodu prasmes. No tiem respondentiem, kuri sevi uzskata par latviešiem, 13% ģimenē dzīvojošais bērns vai bērni⁷ apmeklē latviešu skolu, kur notiek nodarbības latviešu valodā, bet vēl 7% bērns šādu skolu ir apmeklējis agrāk (6. attēls). Latviešu skolu apmeklēšana ievērojami izplatītāka ir vecās diasporas bērnu vidū, kuri sevi uzskata par latviešiem, turpretī jaunās diasporas vidū tikai katrs piektais latvietis norādījis, ka bērns vai bērni apmeklē vai agrāk ir apmeklējuši latviešu skolu. Citu tautību respondentu bērnu vidū latviešu skolu apmeklēšana ir neraksturīga, tomēr arī šādi gadījumi ir – īpaši gadījumos, kad dzīvesbiedrs ir latviešu tautības.

6. attēls. Latviešu skolu apmeklējums (%)

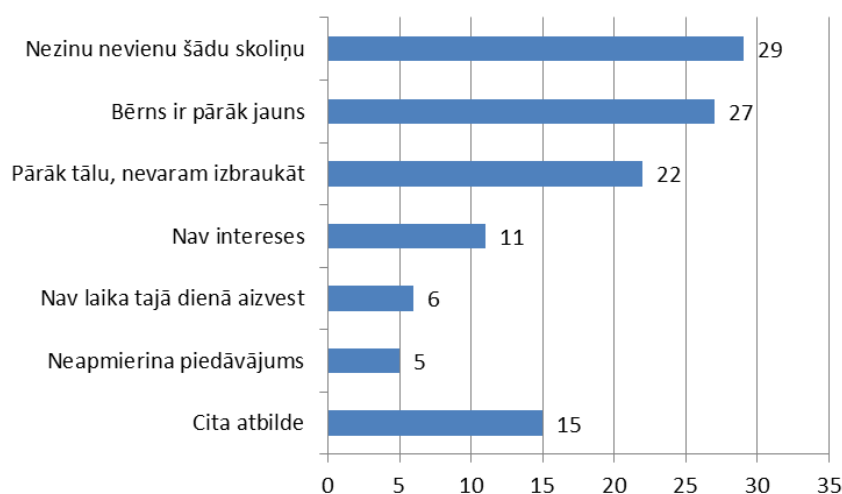
Biežāk minētais iemesls, kādēļ latviešu bērni neapmeklē latviešu skolas, ir tas, ka ģimene nezina nevienu šādu skolu (29%). Īpaši bieži šis iemesls minēts valstīs, kur latviešu diaspora ir neliela, t.sk. NVS, Gruzijā, Dienvidēiropas valstīs, kā arī citās valstīs, kur latviešu ir maz. Kā norāda kāda respondente „Diemžēl tādas NAV!! Dzīvoju Slovēnijā,

⁷ Jautājums tikai uzdots par jebkuriem bērniem līdz 17 gadu vecumā, kas dzīvo mājāsaimniecībā, neprecizējot, vai tas ir respondenta paša bērns. Tomēr var pieņemt, ka lielākajā daļā gadījumu atbildi sniedzis bērna vecāks.

bet strādāju un draugi ir Itālijā, taču arī tur tuvumā nav nekā latviešu bērniem!”. „Horvātijā ir pavisam maz latviešu un vēl mazāk bērnu. Latviešu skoliņas nav.”, „Nav šādu skolu Atlantā, Džordžijas štatā”, utt. Tomēr ļoti bieži informācijas par skolām trūkumu kā iemeslu minējuši arī Rietumeiropas valstīs izņemot Lielbritānijā, Īrijā un Vācijā dzīvojošie (39%). Tiesa, aptauja neļauj viennozīmīgi secināt, vai šīs atbildes nozīmē, ka latviešu skolu vienkārši respondentam pieejamā apkārtnē nav, vai viņš/-a par tām vienkārši nezina, nav interesējies.

7. attēls. Latviešu bērnu iemesli latviešu skolas neapmeklēšanai (%)

Kāda cita respondente norāda „Vajag kā minimums 5 apkārtnē dzīvojošus bērnus lai komūna nodrošinātu dzimtās valodas apguvi”. Tas nozīmē, ka ja būtu pieejama informācija par citiem latviešu bērniem apkaimē, iespējams, būtu noorganizētas arī vairāk latviešu skolas. 27% uzskata, ka bērns latviešu skolai ir pārāk jauns, bet 22% bērnu uz latviešu skolu nesūta, jo nevar izbraukāt. Īpaši šo problēmu akcentējuši Īrijā un Vācijā dzīvojošie.

Rezultāti apliecina tālmācības iespējamo lomu turpmākā darbā ar diasporas bērniem.

Neapmierinošu piedāvājumu kā iemeslu skolas neapmeklēšanai minējusi tikai neliela daļa aptaujāto. Pie trūkumiem, ar kuriem saskarušies atsevišķi respondenti, minēts, piemēram, „Veclaicīga pedagogija, dzimumu līdztiesības trūkums.”, „Skoliņās arī bērni runā angļu valodā savā starpā, viņš vairāk iemācās valodu, tautasdziesmas, dzejoļiņus, spēles ģimenes lokā”. Daudzi minējuši arī citus iemeslus – ka latviešu skolas tuvumā vai pat visā valstī nav; ka neredz no tām jēgu un dod priekšroku citām, praktiski lietderīgākām valodām; ka bērna latviešu valodu zināšanas ir teicamas – augstākas nekā citiem, kas apmeklē latviešu skolu, tādēļ apmeklēt skolu nav jēgas (raksturīgi tikko aizbraukušajiem); vai ka bērns jau ir izaudzis.

Runājot par citām aktivitātēm, kurās iesaistījušies bērni, 57% latviešu norāda, ka ģimenē dzīvojošais bērns vai bērni mācās latviešu valodu mājmācības ceļā⁸, 49% bērns/i lasa grāmatas latviešu valodā, vēl vairāk – 64% bērns/-i skatās latviešu filmas, multfilmās, spēlē datorspēles latviešu valodā (4. tabula).

13% ģimeņu, tai skaitā pusē vecās diasporas un katrā desmitajā jaunās diasporas ģimenē augošie bērni piedalās kādā latviešu interešu grupā (deju kolektīvā, korī, teātra grupā utt.). Pateicoties aktīvai vecās diasporas bērnu iesaistei, valstu grupā 'ASV, Kanāda, Austrālija, Jaunzēlande'⁹ gandrīz katrs trešais (30%) latviešu ģimenē augošais bērns piedalās kādā latviešu interešu grupā. Interesanti, ka šādas aktivitātes salīdzinoši izplatītas ir arī latviešu bērnu vidū NVS valstīs, Gruzijā un citās Austrumeiropas valstīs, turpretī Dienvideiropas valstīs šādu pulciņu faktiski nav. Kopumā atbildes liecina, ka vecās diasporas pārstāvji lielāku uzsvāri liek uz latviskajām tradīcijām, turpretī jaunās diasporas bērni saglabā latviešu valodu, lasot grāmatas, skatoties latviešu filmas un izmantojot citus audio-vizuālos materiālus, kas neprasa aktīvu iesaisti. Reti grāmatas lasa NVS valstīs, Gruzijā, citās Austrumeiropas valstīs un Dienvideiropas valstīs, kas liek aizdomāties par grāmatu latviešu valodā pieejamību šajās valstīs.

4. tabula. *Aktivitātes, kurās iesaistījušies latviešu respondentu ģimenēs dzīvojošie bērni (%)*

	Visi latviešu bērni	Vecā diaspora	Jaunā diaspora
Mācās latviešu valodu mājmācības ceļā	57	52	57
Lasa grāmatas latviešu valodā	49	37	50
Skatās latviešu filmas, multfilmās, spēlē datorspēles latviešu valodā	64	50	65
Piedalās kādā latviešu interešu grupā (deju kolektīvā, korī, teātra grupā utt.)	13	51	10
Interesējas par ģimenes vēsturi	69	91	66
Interesējas par notiekošo Latvijā	50	64	48

Piezīme: Izslēgti tie gadījumi, kad bērns uzskatīts par pārāk jaunu minētajai aktivitātei.

69% ārzemēs dzīvojošo latviešu norādījuši, ka bērns interesējas par ģimenes vēsturi, un 50% interesē Latvijā notiekošais kopumā. Jo īpaši izteiktu interesi par Latviju un ģimenes vēsturi izrāda vecās diasporas bērni.

Aptauja liecina, ka vecās diasporas pārstāvji, kuriem ģimenē aug bērni, bieži vien izmanto iespēju piedalīties diasporas bērnu un jauniešu nometnēs (8. attēls). Iespējams,

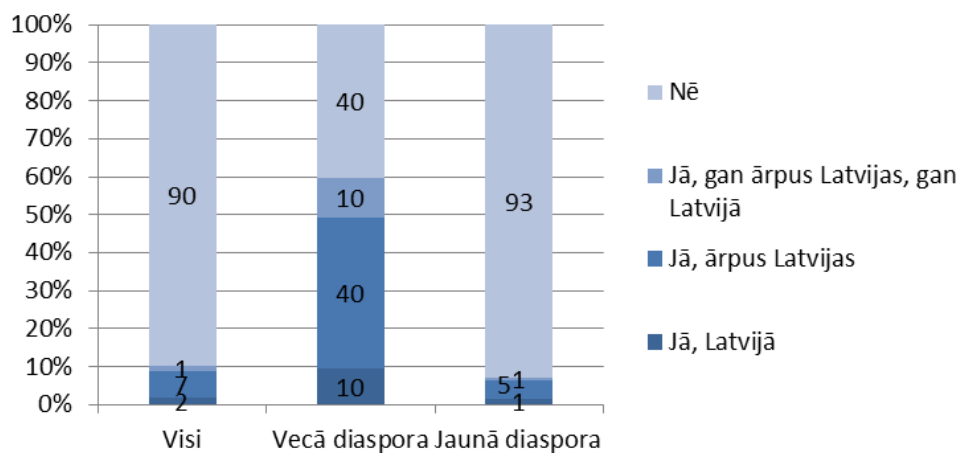
⁸ Aptaujā netika precizēts mājmācības saturs un forma; iespējami dažādi veidi, kā bērns mājmācības ceļā apgūst valodu.

⁹ Analīzē valstis grupētas kopā valstu grupās, un rezultāts ne vienmēr precīzi atspoguļo situāciju katrā no šīm valstīm atsevišķi, piemēram, tieši Jaunzēlandē. Tas pats attiecas uz, piemēram, Dienvideiropas valstīm vai citām valstu grupām. Situācija katrā valstī var būt nedaudz atšķirīga.

tas skaidrojams ar vecāku personīgo pieredzi – daļa paši auguši, pavadot vasaras nometnēs Garezerā, vai citās nometnēs pasaulē, tādēļ novērtē to nozīmi un arī savus bērnus ved uz šīm nometnēm. Jaunās diasporas jeb pēc 1991. gada izbraukušo vidū dažādu iemeslu dēļ līdzdalība bērnu un jauniešu nometnēs ir daudz mazāk izplatīta. Kopumā katrs desmitais latvietis vai latviete, kam ārpus Latvijas ģimenē aug bērns vai bērni, vai nu paši vai bērni kādreiz ir piedalījušies diasporas nometnēs, turklāt visbiežāk tās bijušas nometnes ārpus Latvijas. Diasporas nometnēs Latvijā piedalījušies tikai daži procenti diasporas bērnu. Šādas nometnes Latvijā uzsāktas tikai nesen, turklāt tikai ierobežotam skaitam bērnu.

Runājot par iemesliem, kādēļ bērns nav piedalījies diasporas bērnu un jauniešu nometnēs, 42% latviešu respondentu, kuru ģimenēs ārpus Latvijas aug bērni, norāda, ka nav zinājuši par šādām nometnēm. Informācijas trūkums faktiski nav problēma tikai valstu grupā ‘ASV, Kanāda, Austrālija, Jaunzēlande’, kur par nometnēm zina lielākā daļa latviešu ģimeņu, kurās ir bērni. 10% kā nometņu neapmeklēšanas iemeslu min laika trūkumu, 8% – intereses trūkumu, 8% – to, ka tas ir dārgi, bet daudzi minējuši vēl citus iemeslus. Daļa norāda, ka viņiem trūkst informācijas par šādām nometnēm vai šādas nometnes nav pieejamas: „Nekur tuvumā tādas nav bijušas un arī nekad nav saņemta nekāda informācija par šīm nometnēm, lai gan ļoti gribētu bērnam latviešu sabiedrību!”, „Nav informācijas par līdzīgiem pasākumiem tuvākajā apkārtnē”, „Skotijā nenotiek šādas nometnes”. Ir arī gadījumi, kad piedalīties nav bijis iespējams vietu ierobežojumu dēļ: „Kad gribējām pieteikties, vietu nebija”. **Nemot vērā pozitīvo diasporas bērnu un jauniešu nometņu novērtējumu un to, ka interese ir lielāka nekā piedāvājums, vērts padomāt par to piedāvājuma paplašināšanu.**

8. attēls. Vai pats vai bērni kādreiz ir piedalījušies kādā no diasporas bērnu un jauniešu nometnēm (3x3, 2x2, utt.)

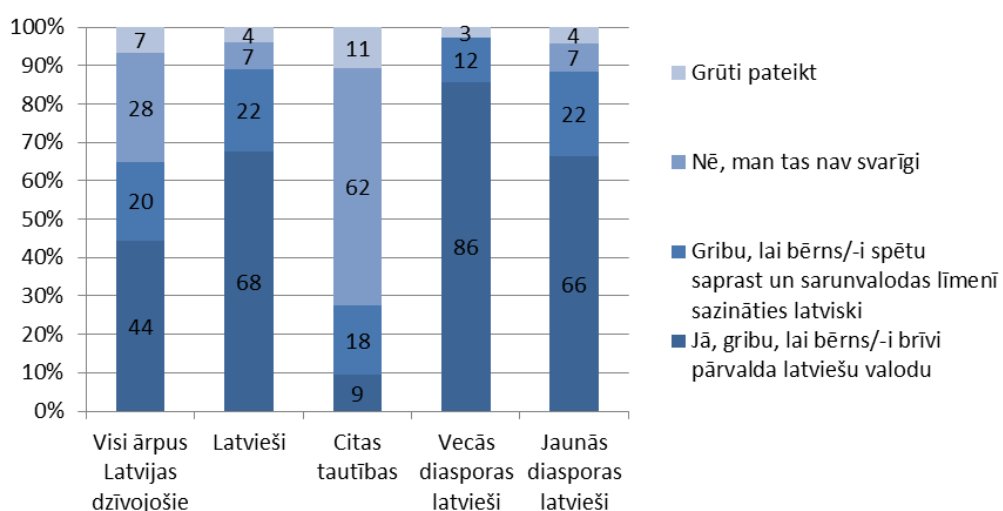

Bāze: tie latvieši, kuriem ģimenē ārpus Latvijas aug bērni

Papildus, būtiski rūpīgi plānot nometņu laiku un informēt par iespējām apmeklēt nometnes dažādos mēnešos: „Gadās, ka nometņu laiks Latvijā iekrīt laikā, kad Vācijā vēl ir skolas laiks. Piemēram - jūlijā.”, „Grūti savienot ar skolas brīvlaiku un atvaļinājumu darbā”. Atsevišķi respondenti norāda uz organizatoriskām problēmām, kas kavē viņu bērnus piedalīties: „Nav, kas sagaida un pavada”, „Transporta problēmas”, „Nav uzticība pret rīkotājiem” (pēdējais raksturīgāk vecās diasporas pārstāvjiem). Daļa respondentu, savukārt, neuzskata, ka būtu jāsanāk kopā tieši ar latviešu bērniem: „Nav intereses iepazīties ar kādu tikai tāpēc, ka ir latvieši, savu draugu pietiek”, „Atbalstam citas nometnes, kurās piedalās ne tikai ārzemēs dzīvojošo latviešu bērni”, „Apmeklē PARASTAS nometnes Latvijā, ne speciāli diasporai”. Kā alternatīvu nometnēm daudzi min atvaļinājuma pavadīšanu Latvijā: „Vasaras pavadām Latvijā. Nejutām nepieciešamību.”, „Mēs pavadām laiku Latvijā ar ģimeni un draugiem lauku mājās”. Šādām nometnēm salīdzinoši mazāku jēgu saskata jaunās diasporas pārstāvji: „Pārsvārā tur ir bērni, kam ģimenes valoda nav latviešu, un neredzu, ka tajās varētu bagātināties.”

Aptaujā tika uzdots arī jautājums, vai respondentam ir svarīgi, lai viņa vai viņas bērns/i zinātu latviešu valodu? Kā liecina atbildes (9. attēls), **aptuveni divas trešdaļas (68%) ārzemēs dzīvojošo latviešu, kuru ģimenē aug bērns, vēlas, lai viņu bērns brīvi pārvaldītu latviešu valodu.** 22% vēlas, lai bērns vismaz saprot un spēj sazināties latviski, bet tikai 7% latviešu nav svarīgi, lai bērns zinātu latviešu valodu. Īpaši izteikta ir vecās diasporas pārstāvju, kuri sevi uzskata par latviešiem, vēlme, lai viņu bērni brīvi pārvaldītu latviešu valodu. Citu tautību pārstāvjiem, kas emigrējuši no Latvijas, lielākoties nav svarīgi, lai viņu bērni zinātu latviešu valodu. Šādu vēlmi izteikuši tikai 27% cittautiešu, turklāt lielākā daļa no viņiem uzskatītu par pietiekamu spēju sazināties un saprast latviešu valodu.

9. attēls. Cik svarīgi, lai bērns zinātu latviešu valodu? (%)

Lai labāk izprastu, kādi faktori nosaka bērna latviešu valodas zināšanas, veikta padziļināta analīze, izmantojot lineārās regresijas modeļus. Kā atkarīgais izvēlēta pazīme „Kā Jūs vērtējat Jūsu bērna valodu zināšanas šobrīd?”, ar iespējamām atbildēm no 0 – „ļoti vājas vai nekādas” līdz 4 – „ļoti labas vai pārvalda brīvi”. Modeļi ietver lielu daudzumu dažādu kontroles mainīgo, kas aplūkojami 1.Pielikumā. Tajos iekļauti tikai tie bērni, kuru ģimene no Latvijas izbrauca pēc 1991.gada (t.i., jaunā diaspora) un kas pirms izbraukšanas no Latvijas ģimenē runāja latviešu valodā.

Rezultāti uzrāda spēcīgu saistību starp bērna latviešu valodas zināšanām un bērna vecumu. Pirmkārt, līdz zināmam vecumam bērns intensīvi mācās un pilnveido savas valodu prasmes; otrkārt, vecāku bērnu vidū ir vairāk tādu, kas savu bērnību pavadījuši Latvijā, latviešu valodas vidē, nostiprinot savas valodu zināšanas. Ārpus Latvijas pavadīto gadu skaits, savukārt, negatīvi ietekmē bērna valodu prasmes. Tomēr pēc teorijas sagaidāms, ka sakarība nav lineāra - laiks varētu mazāk ietekmēt lielāka vecuma bērnu valodu zināšanas nekā mazu bērnu valodu zināšanas. Ņemot vērā šo apsvērumu, sagatavots arī otrs regresiju modelis (2.modelis), kas iekļauj bērna vecuma un ārzemēs pavadītā laika interakciju. Kā redzam, šī interakcija ir nozīmīga, apstiprinot iepriekš minēto pieņēmumu – **ārzemēs pavadītais laiks visnegatīvāk ietekmē mazu bērnu latviešu valodas zināšanas, turpretī sasniedzot zināmu vecumu, latviešu valodas zināšanas jau ir nostabilizējušās un tik ātri vairs nepiemirstas.**

Galvenais faktors, kas nosaka, cik labas vai sliktas būs bērna latviešu valodas zināšanas, ir tas, kāda valoda tiek lietota ģimenē. Kontrolējot visu citu faktoru ietekmi, to bērnu, kuri ģimenē latviski nerunā, latviešu valodas zināšanas būs vidēji par 0,8 punktiem 5 ballu skalā vājākas nekā to bērnu valodu zināšanas, kuru ģimenē runā tikai latviešu valodā. Ja ģimenē tiek lietota gan latviešu gan cita valoda, bērna latviešu valodas zināšanas būs nozīmīgi sliktākas nekā tiem, kuru ģimenē tiek lietota tika latviešu valoda, taču labākas nekā tiem, kuru ģimenē latviešu valoda netiek lietota vispār. Dzīvesbiedra tautībai šeit ir maza loma – visu nosaka tieši ģimenē lietotā valoda. Saprotams, lai labi iemācītu bērnam latviešu valodu, svarīgi lai arī vecākiem, vai vismaz vienam no vecākiem, būtu labas latviešu valodas zināšanas.

Kā nākamais būtiskākais faktors iezīmējas tas, vai bērns lasa grāmatas latviešu valodā. Grāmatu lasīšana saistīta ar 0,54 punktu uzlabojumu bērna latviešu valodas prasmēs 5 ballu skalā. Pat ja bērns pats nelasa, mazākiem bērniem valodu prasmes var palīdzēt saglabāt arī tas, ka vecāki bērnam lasa priekšā. Valodu zināšanas ievērojami labākas ir arī tiem bērniem, kas skatās latviešu filmas, multfilmās un spēlē datorspēles latviešu valodā.¹⁰

Vienlaikus, kontrolējot citu faktoru ietekmi, saistība starp skoliņu apmeklējumu un bērnu latviešu valodas zināšanām nav statistiski nozīmīga. Tāpat nenozīmīga ir saistība starp latviešu valodas zināšanām un apguvi mājniecības ceļā. Taču piedalīšanās

---

¹⁰ Tiesa, regresiju modeļi neļauj noteikt cēloņseku sakarības virzienu. Iespējams, ka tie, kuriem ir labas latviešu valodas zināšanas, vairāk lasa grāmatas latviešu valodā, un iespējams arī, ka saistība darbojas abos virzienos.

diasporas nometnēs Latvijā atstāj zināmu pozitīvu (Sig.<0,1), kaut ne īpaši lielu ietekmi uz bērnu latviešu valodas zināšanām. Tomēr šis rezultāts nebūtu jāuztver kā apliecinājums, ka latviešu skolas un mājmācība neatstāj būtisku iespaidu uz valodu zināšanām. Ir ļoti iespējams, ka iespaidu maskē tas, ka latviešu skolas izvēlas bērni, kam jau sākotnēji ir sliktākas valodu zināšanas; uz latviešu skolām parasti neiet tie, kuri brīvi pārvalda latviešu valodu. Latviešu skolu efektivitātes izvērtēšanai būtu nepieciešams atsevišķs pētījums. Padziļinātajās intervijās sniegtās atbildes liecina, ka latviešu skolām ir būtiska loma ne tikai valodas (īpaši lasīt – un rakstītprasmes) iemācīšanās, bet arī emocionālās piesaistes, kopības un identitātes veidošanā.

Ārkārtīgi būtiska loma ir vecāku motivācijai iemācīt saviem bērniem latviešu valodu vai neļaut to pazaudēt. Analīze liecina, ka to bērnu, kuru vecākiem nav svarīgi, lai viņu bērni zinātu latviešu valodu, šīs valodas zināšanas būs ievērojami sliktākas nekā bērniem, kuru vecākiem ir svarīga brīva latviešu valodas pārvaldīšana, un tas izpaužas 0,9 punktu atšķirība piecu ballu skalā. Pat vēlme, lai bērns spētu vismaz saprast un sarunvalodas līmenī sazināties latviski pozitīvi motivē bērna latviešu valodas apguvi un panākumus. Līdzīgi, bērniem, kuru vecākiem ir ļoti svarīgi, lai viņu bērni dzīvotu un mācītos Latvijā, latviešu valodas zināšanas ir nozīmīgi labākas salīdzinājumā ar tiem bērniem, kuru vecākiem nav šādu plānu vai cerību.

Līdzīgi, labākas latviešu valodas zināšanas ir bērniem, kuru ģimenei Latvijā ir nekustamais īpašums, uzņēmums, darbs vai kredīts. Iespējams, tas rada papildus saikni ar Latviju un papildus motivāciju bērnam iemācīt vai neļaut aizmirst latviešu valodu.

Bērna valodas zināšanas uzlabo ne vien komunikācija ģimenē, bet arī sazināšanās ar citiem latviešu valodā runājošiem radniekiem un draugiem. Kā liecina pētījums, pozitīvi latviešu valodas prasmes ietekmē pēc iespējas ilgāka laika pavadīšana Latvijā kā arī regulāra sazināšanās ar draugiem un radniekiem Latvijā. Labākas latviešu valodas zināšanas veicina arī sociālie tīkli no Latvijas mītnes zemē (cilvēku skaits, kas jau bija ārzemēs vai pārcēlās kopā ar respondentu). Tas apliecina, ka **iespējai būt latviešu vidē ir liela nozīme bērna latviešu valodas prasmju attīstīšanā.** Svarīgi arī, lai vecāki ar bērnu regulāri sarunātos un pavadītu kopā pietiekoši daudz laika. Diemžēl sliktākas latviešu valodas zināšanas ir tiem bērniem, kuru vecāki uz ārzemēm devās ar mērķi strādāt.

Zināma nozīme ir arī tam, vai vecāki/ģimene izjūt piederības sajūtu latviešiem, mītnes zemes iedzīvotājiem vai pārnacionālai Eiropiešu kopienai. Spēcīgāka piederības sajūta mītnes zemes iedzīvotājiem ir saistīta ar vājākām bērnu latviešu valodas zināšanām, turpretī Latvijas patriotisms¹¹ – ar labākām bērna latviešu valodas zināšanām.

Interesanti, ka bērni, kas dzīvo menedžeru, profesionāļu, kā arī pakalpojumu vai tirdzniecības darbinieku ģimenēs latviešu valodu zina sliktāk nekā vienkāršu strādnieku

---

¹¹ Mērīts kā summa no trim apgalvojumiem piecu ballu skalā „Visumā Latvija ir labāka valsts nekā lielākā daļa citu valstu.”, „Cilvēkiem būtu jāatbalsta sava valsts pat tad, ja tā iet pa nepareizu ceļu.”, „Ja manai valstij ir panākumi starptautiskajā sportā, es jūtos lepns/-a par savu valsti.”.

bērni. Viens no iespējamajiem skaidrojumiem ir tas, ka augstāka līmeņa darbinieku bērniem ir lielākas iespējas nonākt kontaktā un sadraudzēties ar vietējiem, ne vien citiem latviešu bērniem, kas veicina latviešu valodas aizmiršanu. No otras puses, iespējams arī, ka šī „aizmiršana” notiek apzināti, valodai liecinot par zināmu statusu sabiedrībā. To apliecina padziļinātās intervijas, kas apliecina, ka ir bērni, kas kautrējas runāt latviešu valodā draugu klātbūtnē vai skolā (Kamerāde & Kārklīņa 2015).

Dzīvošana ASV, Austrālijā, Kanādā vai Jaunzēlandē būtiski samazina varbūtību, ka bērns labi runās latviešu valodā, un līdzīgi negatīva ietekme ir arī Dienvideiropas valstīs. Protams, arī šajās valstīs ir aktīvas ģimenes, dati liecina, ka saglabāt latviešu valodu šajās valstīs varētu būt grūtāk nekā citās valstīs, kuras bieži par savu mājvietu izvēlas no Latvijas izceļojušie.

Pateicības

Darba sagatavošanā izmantoti Eiropas Sociālā Fonda līdzfinansētā projekta „Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika” Nr. 2013/0055/1DP/1.1.1.2.0/13/APIA/VIAA/040 ietvaros iegūtie dati.

Par ierosmi un pamudinājumu veikt valodas lietojuma analīzi diasporā autore pateicas latviešu valodas lektorei Ivetai Grīnbergai Vašingtonas universitātē ASV, kā arī par vērtīgiem komentāriem – PBLA izglītības padomes loceklei Dainai Grosai.

Pētnieku grupa ir ļoti pateicīga visiem indivīdiem un organizācijām, kas iesaistījās un sniedza palīdzību pētījuma veikšanā, īpaši Ārlietu ministrijai¹², portāliem *Draugiem.lv*, *Tvnet.lv*, *Delfi.lv*, *Inbox.lv*, *Latviansonline.com*, *Latviesi.com* un *Anglo-Baltic News*, kā arī katram, kurš dalījās savā viedoklī, aizpildot aptaujas anketu.

Vēres

Goldmanis, M. (2015). Statistisko svaru dizains pētījumā „Latvijas emigrantu kopienas”. In:

I. Mieriņa (ed.). *Latvijas emigrantu kopienas: cerību diaspora/ Rīga: LU Filozofijas un Socioloģijas institūts.*

Kārkliņa, I., Kamerāde, D. „Nenāc manā istabā, es nesaprotu latviski”: Latvijas emigrantu bērnu valodas un identitātes veidošanās. www.migracija.lv

Kļave, E.; Šūpule, I. (2016) *Latviešu valodas situācija diasporā valodu konkurences apstākļos. Grāmatā: Valodas situācijas monitorings Latvijā. Latviešu valodas aģentūra. (tiek gatavots publicēšanai).*

Mieriņa, I., Koroļeva, I. (2015) *Metodoloģiskie risinājumi emigrantu viedokļu izzināšanai pētījumā „Latvijas emigrantu kopienas”. In: I. Mieriņa (ed.). Latvijas emigrantu kopienas: cerību diaspora/ Rīga: LU Filozofijas un Socioloģijas institūts.*

---

¹² Īpaši bijušajam Ārlietu ministrijas speciālo uzdevumu vēstniekam diasporas jautājumos Rolandam Lappuķes kungam, pašreizējam vēstniekam Pēterim Elferta kungam un Annijai Senakolai.

1. Pielikums. Regresiju tabula: Bērna latviešu valodu zināšanu izskaidrojošie faktori

	1. mod.				2. mod.			
	Koef.	S.kļ.	P	Beta	Koef.	S.kļ.	P	Beta
<i>Izglītība (ref.mazāk kā vidējā)</i>								
Vidējā	0,135	0,113		0,047	0,122	0,112		0,043
Augstākā	0,151	0,114		0,056	0,139	0,113		0,052
Vīrietis	0,108	0,090		0,036	0,106	0,090		0,035
Latviešu tautība	0,039	0,186		0,008	0,039	0,185		0,008
<i>Apdzīvotas vietas tips (ref.galvaspilsēta)</i>								
Liela pilsēta	-0,070	0,114		-0,025	-0,076	0,114		-0,027
Mazpilsēta	-0,038	0,107		-0,014	-0,038	0,108		-0,014
Lauki	-0,197	0,123		-0,049	-0,207	0,123	~	-0,051
<i>Nodarbinātība (ref.nodarbināts, pašnodarbināts, uzņēmējs)</i>								
Studijas, mācības, prakse	-0,105	0,141		-0,017	-0,119	0,142		-0,020
Nestrādā un meklē darbu	-0,074	0,145		-0,009	-0,071	0,144		-0,009
Bērna kopšanas atvaļinājumā	0,192	0,119		0,057	0,195	0,118	~	0,058
Pensija	-0,060	0,536		-0,001	-0,178	0,532		-0,004
Cits	0,065	0,180		0,009	0,061	0,180		0,009
Finansiālas grūtības	-0,067	0,099		-0,016	-0,059	0,099		-0,014
Gadi kopš pēdējās aizbraukšanas	-0,042	0,009	***	-0,153	-0,007	0,017		-0,027
<i>Valsts (ref.Lielbritānija)</i>								
Vācija	0,084	0,094		0,019	0,085	0,094		0,019
Īrija	0,111	0,105		0,027	0,099	0,105		0,024
ASV, Austrālija, Kanāda, Jaunzēlande	-0,480	0,130	***	-0,136	-0,473	0,130	***	-0,134
Ziemeļvalstis	-0,081	0,095		-0,019	-0,071	0,093		-0,016
NVS valstis un Gruzija	0,121	0,386		0,007	0,165	0,391		0,010
Dienvideiropas valstis	-0,652	0,277	*	-0,063	-0,646	0,279	*	-0,062
Rietumeiropas valstis, izņemot UK	-0,185	0,110	~	-0,027	-0,172	0,110		-0,025
Austrumeiropas valstis (ES)	0,225	0,175		0,029	0,211	0,179		0,027
Citas valstis	-0,257	0,372		-0,024	-0,259	0,368		-0,024
<i>Atgriešanās plāni (ref.:plāno atgriezties tuvāko 5 gadu laikā)</i>								
Plāno atgriezties vecumdienās	0,096	0,174		0,027	0,075	0,172		0,021
Varbūt, pie noteiktiem apstākļiem	0,211	0,179		0,078	0,176	0,177		0,065
Drīzāk nē	0,390	0,196	*	0,111	0,349	0,192	~	0,099
Noteikti nē	0,485	0,216	*	0,091	0,441	0,213	*	0,083
<i>Cik bieži bērns sazinās ar draugiem un radniekiem Latvijā (ref.katru vai gandrīz katru dienu)</i>								
Vismaz reizi nedēļā	0,130	0,107		0,044	0,131	0,106		0,044
1 – 3 reizes mēnesī	-0,058	0,115		-0,019	-0,063	0,114		-0,020
Retāk	-0,206	0,115	~	-0,064	-0,207	0,114	~	-0,064
Nekad	-0,365	0,165	*	-0,080	-0,365	0,166	*	-0,080
Grūti pateikt	0,192	0,193		0,021	0,190	0,194		0,021
Cik dienas pēdējā gada laikā bērns pavadīja Latvijā	0,005	0,001	***	0,092	0,005	0,001	***	0,093
Bērnu skaits ģimenē no 3 līdz 17 g.v.	-0,065	0,043		-0,037	-0,074	0,043	~	-0,042

	1.mod.				2. mod.			
	Koef.	S.kļ.	P	Beta	Koef.	S.kļ.	P	Beta
Bērna vecums	0,087	0,009	***	0,250	0,113	0,014	***	0,327
<i>Aizbraukšanas mērķis (ref. strādāt)</i>								
Mācīties/studēt	0,485	0,232	*	0,092	0,472	0,230	*	0,090
Pievienoties ģimenei	0,188	0,076	*	0,062	0,196	0,077	*	0,065
Cits	0,217	0,106	*	0,048	0,221	0,105	*	0,049
Latvijā dzīvojošo radnieku skaits	-0,038	0,020	~	-0,048	-0,037	0,020	~	-0,047
Pieaugušo no Latvijas skaits, ar kuriem dzīvo kopā	-0,050	0,084		-0,025	-0,043	0,084		-0,022
Piederības sajūta ģimenei, dzimtai	0,008	0,047		0,004	0,010	0,047		0,005
Piederības sajūta cilvēkiem no Latvijas	-0,015	0,040		-0,012	-0,017	0,040		-0,014
Piederības sajūta latviešiem	0,065	0,048		0,049	0,061	0,047		0,046
Piederības sajūta latviešiem ārpus Latvijas	0,060	0,038		0,045	0,063	0,037	~	0,047
Piederības sajūta mītnes zemes iedzīvotājiem	-0,085	0,043	*	-0,060	-0,081	0,043	~	-0,057
Piederības sajūta Eiropiešiem	0,068	0,050		0,046	0,069	0,050		0,046
Piederības sajūta pasaules pilsoņiem	0,031	0,046		0,024	0,026	0,046		0,020
Jūtas cieši saistīts ar Latviju	-0,004	0,047		-0,003	-0,005	0,047		-0,003
Jūtas cieši saistīts ar mītnes zemi	-0,080	0,050		-0,044	-0,081	0,050		-0,045
Latvijā ir nekustamais īpašums, uzņēmums, darbs, kredīts	0,066	0,032	*	0,053	0,069	0,031	*	0,056
<i>Dzīvesbiedra tautība (ref: nav latvietis)</i>								
Latvietis	0,198	0,138		0,074	0,201	0,137		0,074
Nedzīvo ar dzīvesbiedru/nav dzīvesbiedra	0,049	0,104		0,015	0,059	0,104		0,019
<i>Ģimenē runātā valoda (ref: tikai latviski)</i>								
Latviski un citā valodā	-0,261	0,087	**	-0,087	-0,266	0,086	**	-0,088
Tikai citā valodā	-0,799	0,144	***	-0,226	-0,798	0,143	***	-0,226
Respondenta latviešu valodas zināšanas	0,218	0,088	*	0,065	0,215	0,088	*	0,064
<i>Vai bērns/-i apmeklē latviešu skoliņu, kurā notiek nodarbības latviešu valodā (ref: apmeklē)</i>								
Neapmeklē	-0,049	0,124		-0,011	-0,014	0,125		-0,003
Neattiecas/bērns pārāk jauns	-0,067	0,115		-0,022	-0,051	0,115		-0,017
<i>Bērns piedalās kādā latviešu interešu grupā (ref: piedalās)</i>								
Nepiedalās	-0,180	0,149		-0,051	-0,183	0,148		-0,051
Neattiecas/bērns pārāk jauns	-0,341	0,197	~	-0,065	-0,355	0,192	~	-0,068
<i>Bērns lasa grāmatas latviešu valodā (ref: lasa)</i>								
Nelasa	-0,542	0,083	***	-0,199	-0,533	0,082	***	-0,196
Neattiecas/bērns pārāk jauns	-0,079	0,144		-0,018	-0,065	0,144		-0,015
<i>Skatās latviešu filmas, multfilmās, spēlē datorspēles latviešu valodā (ref: skatās)</i>								
Neskatās	-0,374	0,081	***	-0,131	-0,368	0,081	***	-0,129
Neattiecas/bērns pārāk jauns	-1,025	0,291	***	-0,092	-1,032	0,292	***	-0,092
<i>Bērns mācās latviešu valodu mājāmācības ceļā (ref: mācās)</i>								

	1.mod.				2. mod.			
	Koef.	S.kļ.	P	Beta	Koef.	S.kļ.	P	Beta
Nemācās	0,016	0,073		0,006	-0,001	0,072		-0,001
Neattiecas/bērns pārāk jauns	-0,106	0,159		-0,019	-0,088	0,162		-0,015
<i>Bērns interesējas par notiekošo Latvijā (ref: interesējas)</i>								
Neinteresējas	-0,057	0,073		-0,021	-0,050	0,073		-0,018
Neattiecas/bērns pārāk jauns	-0,120	0,110		-0,038	-0,134	0,110		-0,043
<i>Vai pats vai bērni kādreiz ir piedalījušies kādā no diasporas nometnēm (ref: nav piedalījušies)</i>								
Jā, Latvijā	0,252	0,152	~	0,026	0,293	0,154	~	0,030
Jā, ārzemēs	0,157	0,160		0,028	0,139	0,155		0,025
Jā, gan Latvijā, gan ārzemēs	0,159	0,209		0,014	0,179	0,201		0,015
<i>Vai respondentam ir svarīgi, lai bērns/-i zinātu latviešu valodu (ref: gribu, lai bērns/-i brīvi pārvalda latviešu valodu)</i>								
Gribu, lai bērns/-i spētu saprast un sarunvalodas līmenī sazināties latviski	-0,225	0,099	*	-0,067	-0,212	0,098	*	-0,063
Nē, man tas nav svarīgi	-0,896	0,141	***	-0,143	-0,884	0,142	***	-0,141
Grūti pateikt	-0,038	0,145		-0,007	-0,051	0,140		-0,009
Nav atbildes	-0,194	0,083	*	-0,059	-0,189	0,083	*	-0,058
<i>Gribu, lai mani bērni dzīvo un mācās Latvijā (ref: Ļoti svarīgi)</i>								
Diezgan svarīgi	-0,181	0,135		-0,046	-0,171	0,135		-0,043
Ne pārāk svarīgi	-0,369	0,147	*	-0,133	-0,362	0,145	*	-0,130
Nemaz nav svarīgi	-0,293	0,154		-0,102	-0,282	0,153	~	-0,098
Grūti pateikt	-0,499	0,201	*	-0,099	-0,499	0,201	*	-0,099
Cik no respondenta draugiem ir no Latvijas, dzīvo mītnes zemē	0,030	0,028		0,029	0,028	0,028		0,027
Sociālie tīkli no Latvijas mītnes zemē (cilvēku daudzums, kas jau bija ārzemēs vai pārcēlās kopā)	0,001	0,000	*	0,077	0,001	0,000	*	0,072
Patriotisms	0,034	0,016	*	0,057	0,033	0,016	*	0,055
<i>Amata grupa (strādājošajiem) (ref.: menedžeri, profesionāļi)</i>								
Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	-0,180	0,130		-0,039	-0,167	0,128		-0,036
Kvalificēti strādnieki	0,089	0,122		0,021	0,076	0,122		0,018
Mazkvalificēti strādnieki	0,335	0,111	**	0,065	0,328	0,111	**	0,064
Profesija nav minēta	0,435	0,125	***	0,079	0,428	0,125	***	0,078
Bērna vecums*ārzemēs pavadītie gadi					-0,004	0,001	**	-0,160
Konstante	1,706	0,700	*	,	1,510	0,711	*	,

*** Sig.<0,001, ** Sig.<0,01, * Sig.<0,05, ~Sig.<0,1.

Robustas standartklūdas.